

תוכן העניינים

4	אל הלומדים ואל המלמדים
6	מילון מונחים וקיצורים
8	טבלת הפועל
11	פעל שלמים
23	נפעל שלמים
31	פיעל שלמים ופועל שלמים
43	התפעל שלמים
53	הפעיל שלמים והופעל שלמים
63	חזרה על גזרת השלמים
68	גזרת פ"י
93	חזרה על גזרות השלמים ופ"י
95	גזרת פ"נ
120	חזרה על גזרות השלמים פ"י ופ"נ
122	גזרת עו"י
152	חזרה על גזרות השלמים פ"י פ"נ ועו"י
154	גזרת ל"י וגזרת ל"א
194	חזרה על גזרות השלמים פ"י פ"נ עו"י ול"י
196	גזרת הכפולים (ע"ע)
213	תרגילי חזרה על הפועל
220	תרגילים משולבים – פועל ותחביר
224	טבלת פתרון פעלים
225	פתרונות

אל הלומדים ואל המלומדים,

בשלב זה של לימודיכם מערכת הפועל, רובה ככולה, כבר מוכרת וידועה לרובכם. הספר שלפניכם מסכם את המידע הנחוץ להיכרות מקיפה עם מערכת הפועל ומביא את התרגול הדרוש לשליטה טובה בנסיונות הפעלים ובשימוש בהם בהקשרים שונים. הוא מרחיב אף מעבר לנחוץ ברמה ו' מבחינת אוצר הפעלים ואף לעתים מבחינת ההערות וההסברים. זאת כדי לאפשר התקדמות עצמית למעוניינים בה.

מבנה הספר

בגזרת השלמים יוחד פרק נפרד לכל בניין בעל שם פועל. בגזרות האחרות נדונו כל הבניינים באותו הפרק. כל פרק פותח בטבלת הנטייה. אחרי הטבלה מובאות הערות שמטרתן להבהיר ולהרחיב את הידע. בהמשך להערות הובאה תמיד טבלת שמות פעולה ושמות עצם הקשורים לפועל אך אינם במשקל שם הפעולה הרגיל¹. אחרי טבלה זו הובאו בגזרות הפעלים החסרים והנחים טבלאות התפרשות שורשים שמטרתן להציג את הקשר בין פעלים שווי שורש בבניינים השונים. טבלאות אלה יכולות לשמש גם כמילון בסיסי – מובא בהן הסבר קצר לפועל וכן דוגמה לשימוש בפועל ובשם הפעולה. אחרי הטבלאות מופיעים התרגילים. התרגילים פותחים בתרגול שמות פעולה, אחרי כן תרגילי השלמה (קלוז) לפעלים ולשמות פעולה בקבוצה הנדונה. בגזרות החסרות והנחות מובאים גם תרגילים מסכמים שמטרתם לתרגל את משמעות הפעלים מעבר לתרגול פשוט של הנטייה. לסיכום גזרת השלמים וכן אחרי כל גזרה ולסיכום כל מערכת הפועל הובאו תרגילים שיש בהם פעלים מכל הקבוצות שנלמדו. בסוף הספר מובאים כמה תרגילים המשלבים השלמות פועל עם השלמות תחביר, במתכונת בחינת הפטור ביחידה להוראה העברית באוניברסיטה העברית בירושלים.

תוכני הספר

רוב התרגילים בפרק נתון סובבים סביב נושא תוכן כלשהו – שפות, אינטליגנציה, איכות הסביבה, אדריכלות בערים בישראל ועוד. בסוף כל פרק מובא שיר כתרגיל קלוז. גם השיר נבחר לרוב בזכות הקשר שלו לנושא הפרק. ההשלמות בשיר מסכמות את הגזרות שנלמדו קודם לכן.

הכתיב והניקוד בספר

הספר כולו כתוב לפי כללי הכתיב חסר הניקוד כפי שקבעה האקדמיה ללשון העברית, לרבות במילים שניקודן בקמץ קטן או בחטף קמץ (תכנית, אפנה וכדומה). לעתים, במילים הפחות מוכרות, הוספתי בהערה את דרך ההגייה. למשל: אפנה = אופנה. בטבלאות החלטתי לחרוג מהנחיות הכתיב חסר הניקוד לטובת הלומדים, ששפתם אינה עברית

¹ בטבלאות אלה הובאו יחד שמות בעלי דמיון מבחינת הכתיב וההגייה גם אם אין הם שווי משקל.

ובמטרה לאפשר להם להכיר נכונה את הצורות השונות של הפועל. לכן בטבלאות מופיעים הפעלים בכתיב חסר הניקוד (כתיב מלא) ויחד עם זאת הוספתי ניקוד של התנועות ושל אותם הדגשים שיש להם השפעה על ההגייה (דגשים חזקים וכן דגשים קלים באותיות ב-כ-פ). זאת כדי לסייע בלימוד הדרך הנכונה להגות את הפעלים. בטבלאות בגזרת השלמים בחרתי בפעלים שבהם אפשר לראות את הדגשים לעתים על אף המשמעות או תפוצת השימוש המצומצמת של פעלים אלה.

חובה נעימה להודות

אני רוצה להודות לאבי יצחק טישלר שהתנדב לערוך את לשון הספר ולהגיה אותו, לוורדה ישי ולעדינה קרנץ שקראו והעירו את הערותיהן המשכילות והמאירות, לאסתר דלשד שהתנדבה אף היא לתרום מניסיונה ולייעץ, לתמר וייל שעיינה החדה איתרה את שגיאות הניקוד ופליטות הקולמוס, לחברתי אורלי בן-עמי-אורון שתרמה טקסט מתאים לתרגול, לידידי היקר אלי אייל שתרם אף הוא מפרי עטו, למורים שלימדו במהדורות הניסוי והאירו את עיניי, לתלמידי רמה ו' שבמשך שנים סייעו לי לפלס את הדרך המתאימה, גילו טעויות והראו לי מה מועיל ומה מיותר, ואחרון חביב – לבני אור על תרומתו הכפולה, הן ככותב טקסטים אקדמיים מתאימים לתרגול ובעיקר על שנחלץ לעזרתי בפתרון בעיות שהמודרניזציה גרמתן.

לומדים יקרים, אני תקווה שספר זה יסייע בידיכם להתקדם ולהגיע לידיעה עמוקה של אחת המערכות החשובות והמורכבות בשפה העברית. אין לי ספק שידע זה ישפר ויעשיר את שליטתכם לא בפועל בלבד אלא בעברית בכלל. אני מאחלת לכם הצלחה רבה בדרך להכרת שפה זו. הלואי שתאהבו אותה כמוני.

גוני

מילון מונחים להוראות ולהערות¹

המונח	ההסבר
אות	סימן כתוב, בעברית יש 22 אותיות ועוד 5 אותיות סופיות
ביטוי	צירוף של מילים שיש לו משמעות, אָמרה
בניין	מודל בסיסי של הפורמט של קבוצת פעלים
גוף	למשל: אני, אתה, את, הוא, היא וכו'
גוף ראשון	אני / אנחנו = מדבר / מדברים
גוף שני	אתה / את / אתם / אתן = נוכח / נוכחת / נוכחים / נוכחות
גוף שלישי	הוא / היא / הם / הן = נסתר / נסתרת / נסתרים / נסתרות
גזרה	קבוצה של פעלים שיש להם תכונות שוות
הווה	זמן עכשיו
הוראה	הסבר בקשר לדבר שיש לעשות
הידמות	אסימילציה
הערה	משפט שנותן עוד מידע על מה שנאמר בטקסט
הקשר	קונטקסט, מה שנמצא ליד המילה בטקסט
טבלה	לוח מחולק לשורות וטורים
יחיד	אחד
למ"ד הפועל = לה"פ	האות השלישית של השורש, האות האחרונה בשורש פ-ע-ל
לנטות, להטות	לשים את הפועל בגופים ובזמנים שונים
מודגש	מה שרוצים להראות ולשים אליו לב, בולט
משמעות הדדית	דו-צדדית, משני כיוונים באותו הזמן
משמעות חוזרת	רפלקסיבית, מי שעושה את הפעולה הוא גם האובייקט
משקל	מודל בסיסי של הפורמט של מילים
נחצי / נחציות	קול שנהגה בהדגשה תוך אימוץ שורש הלשון (הגייה מזרחית של ט', צ', ק')
נטייה	פרדיגמה
סביל	פסיבי
סוגריים	הסימן הזה - ( )
סיומת	סופית, סופיקס
סמיכות	סוג של צירוף שמני
סתמי	אימפרסונלי (גוף שלישי רבים בדרך כלל)
עבר	הזמן שהיה
עי"ן הפועל = עה"פ	האות השנייה של השורש, האות האמצעית בשורש פ-ע-ל
עיצור	קונסוננט, קול שמבטא אות
עיצור גרוני	העיצורים א, ה, ח, ע, ולפעמים ר

¹ ההסברים במילון הם רק לצורך הבנת ההערות וההוראות ואינם הסברים מילוניים לכל דבר ועניין